

Juweeltjes uit de schatkamer van het

DEMENTEES

2022

*Elf jaar Juweeltjes, elk jaar weer even bijzonder, ontroerend en indrukwekkend.
Ze zijn het waard om te bewaren en nog eens te herlezen.*

*Wijsheid die blijft, die met het herlezen weer nieuwe herinneringen of gedachten
oproepen.*

*Het leven van onze bewoners met dementie in het verpleeghuis is net een
schatkamer. Je vindt er donkere hoekjes, kleerscheuren, gebrek en hartzeer.
Maar ook een rijkdom aan verhalen, een grote schat aan wijsheid. In de
levensverhalen van bewoners liggen juweeltjes verstopt: kostbare
herinneringen, ontroerende gezegdes, diepe levenskennis. Vaak in hun eigen,
wondermooie poëtische taal uitgesproken: het Dementees!*

*Irene Kruijssen, muziektherapie
Eline Hoorweg & Irene van der Hulst geestelijke verzorging
Paula Irik, vrijwilligster
Eben Haëzer, Berkenstede, de Diem, de Buitenhof,
Anton de Komplein, d'Oude Raai,
Cordaan*

www.dementees.com

Mevrouw de W. praat vaak met woorden die niet in het woordenboek zijn terug te vinden. Dat is geen enkel beletsel om echt met haar in gesprek te zijn. Een kleine impressie van een wondermooi gesprek in de huiskamer. Met veel nieuwe woorden en flarden van woorden. Met zinnen vol krullen en kronkels alle kanten op. Waarbij mevrouw de W. voortdurend met stralende ogen zit te glimlachen.

“Ik ga het niet zo goed omgeven en leven.”

Genietend van het sap dat we van M. van de verzorging krijgen:

“Heerlijk. Heerlijk. Leuk hè? Ik was helemaal goed zoet. Lekker.

Hèhè – zitten we hier. Blijven we heerlijk hier met een wit stukkie. Blijf ik hier.

Of juist niet. Dat dacht ik ook zelf tussendeur. De sleup (terwijl Jo een slok neemt) vind ik nog bijzonder goed.

Zie je wel. Omdat het herfst is. Jij zegt het ook al. En ik.

Toen moest ik ook lachen. Leuk hè?

Daarom, ik wou net zeggen, ik zei vanmorgen nog: ik ga even bij de kletter.....

De bruine dingen zijn voorgoed veranderd geworden. Als het uitgezaaid is, zelf al. Wij moeten er dan inderdaad ook bij zijn. De deuren door, een opletting hebben met elkaar.

(Jo strekt haar benen en kijkt blij naar haar schoenen)

Leuke schoenen. Ik ben heel blij. Gek hè? Leuk.

Ik ben heel blij dat ik het ook over heb.

Kijk maar even over, zo.

Ik vind het heel goed gedaan hoe we dat gewerkt gedaan. We zijn heel goed geweest.

Ik wil even lekker kijken.

Ik dacht ook dat jij dat moest doen.

Dat deed je goed, gemakkelijk groet.

Alle gewone dingen, die deed ik altijd wel.

Mijn goeie schoenen nog. Die had ik niet meer.

Maar nu weer wel. Leuk. Lekker. Hèhè.

Ik ga niet moesteren hoor. Ik ken jouw dingen toch. In mijn hand en tuit.

Ik vind het best lekker dat ik hier ben.

Had ik dat helemaal uitgebracht. En toen heb ik het goed uitgehouden.

Ik doe het zelf bij mij.

En ik ga het niet uitleggen. Daar heb ik geen zin in. (Lachend:) Voorlopig.”

--

Irene vertelt dat Eline heel druk is met haar verhuizing. Zo komen we te praten over verhuizen. Is Mw. W. een keer verhuisd?

Mw. W.: “Niet één keer..... (bedoeld: vele keren).”

= *Had je daar plezier in? En moest je steeds veel spullen in pakken?* =

Mw. W.: “Ja hoor. Maakt niet uit. Heb ik ook niet. Bezit maakt me niet uit.”

= *Is mw. S. wel eens verhuisd?* =

Mevrouw S.: “Ja.”

Mevrouw P. vraagt aan mevrouw S. en haar dochter: “Waar hebben jullie gewoond? (.....) O, dat is Kwatta.”

= *Storm gaat aan de voeten van mevrouw S. liggen* =

Mevrouw S. ziet het en lacht.

= *Is meneer A. vaak verhuisd?* =

Hr A. : “Eén keer. Uit Hilversum vandaan. Gewoon gezellig. Het ligt aan je ouders natuurlijk. Die gaan met plezier – en dan ga je met plezier mee. Vier of vijf jongens.”

= *de dochter van mw. S. legt uit dat zij destijds uit Suriname geen spullen mee naar Nederland hebben genomen, alleen hun koffers.* =

Dhr. Z. (op de vraag of hij wel eens verhuisd is): “Van Zaandam.....naar Amsterdam. Gezellig is wel iets anders. Maar ook niet stressvol.”

= *Over het bewaren van spullen* =

Dhr. Z.: “Nee hoor. De meeste dingen heb ik niet zoveel mee.”

= *Irene: “dan bent u een goede man om mee samen te zijn”* =

Hr A. met twinkeling in zijn ogen: “Dan wordt het wel druk.”

Dhr. Z. : “Op een stuk grond. Ik krijg dus een stuk grond. Dat zou kunnen. Veel dingen die je al kent, dat is ook belangrijk.”

= *Omdat dat echt vertrouwd is?* =

Hr A.: “Dat is echt de vraag.”

= *Is mw. G. veel verhuisd?* =

Mw. G.: “Ja. Dat was altijd wel okee. Ik vond het wel gezellig.”

= *Je gaat uit huis en dus.....* =

Mevrouw P., lachend: “.....opruimen!”

= *Hoeveel er dan weer.....* =

Mevrouw P., breed lachend: “.....weg moet.”

Mevrouw S., lachend: “Opgeruimd? Nee.”

--

Therapiehond Storm roept bij de bewoners vaak prachtige gevoelens en verhalen wakker. Zoals bij de heer J., afkomstig uit een multireligieus gezin, die graag over de liefde vertelt, over zijn ouders en hun harde werken en over alles wat hij op levensbeschouwelijk gebied zelf heeft onderzocht:

“Begin de dag met liefde. Beëindig de dag met liefde. Daarom houd ik van Storm. Ik begin de dag met liefde. Als het lukt. En tenslotte beëindig ik de dag met liefde. Dan heb ik een mooie dag gehad.

Het lukt niet altijd. Soms heb je je dag niet. Dan lukt het niet. Maar het lukt niet elke dag. Dat heb ik van mezelf. Want ik ging erover nadenken hoe ik met

mensen moet omgaan. Toen kwam ik tot deze dingen. Ik begin de dag met liefde. En ik beëindig de dag met liefde. Dus: dat is perfect.

We praten (*bedoeld: vroeger, thuis*) nooit over God. Ik ga er goed over nadenken. En ik heb de bijbel gelezen ook. Over Jezus, Mozes en de Tien Geboden: ik vind hem heel bijzonder.

Die vogeltjes fluiten, dan voel ik me goed.

Mijn moeder is van 1936 en mijn vader is van 1940. En ik ben op 16 juni jarig. Op Vaderdag, als het op een zondag valt. Ik hoop dat ze nog leven.

(*over het werk van zijn moeder*) Bij het Slotervaartziekenhuis. Bij de Beddencentrale. Ze moest die bedden regelen en dat soort dingen. Ze heeft zoveel jaren daar gewerkt. Van 1976 tot de 2000, geloof ik. Mijn vader heeft jarenlang gewerkt voor de Heineken. Bij Zoeterwoude. Zoveel jaren heeft hij daar gewerkt. Sinds 1976.”

--

Soms ontstaat er gemakkelijk verbinding tussen bewoners in een huiskamer. Maar meestal gaat ontmoeting niet vanzelf en is dus ook een ontmoetingsgroep een zaak van lange adem. En is het ingewikkeld om een “los-zand”-gemeenschap tot een groep te vormen.

Maar vaak ervaren we dat er door muziek, kleine gesprekjes, therapiehond Storm, veel geduld en de trouw van wekelijks komen, samenhang begint te groeien.....

= *We zitten om de tafel en zingen ‘My Bonny is over the ocean’ =*

Mevrouw D., die ver van tafel in haar vaste stoel voor het raam zit, beweegt haar handen op het ritme mee.

Mevrouw K. heeft haar hand op die van de **heer B.** Samen bewegen ze op het ritme mee.

= *We zingen ‘Als op het Leidseplein de lichtjes weer eens branden gaan’ =*

Mevrouw D. zingt het mee.

Mevrouw K. zingt het mee en zegt als het uit is: “Ja!”

= *We laten het lied “Ze zeggen mij dat ik een schooier ben” horen, een lievelingslied van mevrouw D. –*

Mevrouw D. zingt het mee.

Mevrouw K. beweegt mee op het ritme.

De heer A. aait Storm.

Mevrouw K. : “Mooi hè? Prachtig!”

De heer B. roept Storm: “Kom maar hier.” Hij geeft Storm brokjes, praat met Storm en lacht.

= *We laten het lied ‘Schooierhond’ van de Zangeres Zonder Naam horen* =

Mevrouw K. straalt, knikt mee op de maat van de muziek: “Nee, ik ken het niet.”

= *We zingen ‘Toen onze Mop een mopje was’* =

De heer A. beweegt met zijn vinger mee en knikt ja.

= *Je moet een hond goed opvoeden* =

Mevrouw D.: “En kinderen ook!

= *Heeft de heer S. zijn hond goed kunnen opvoeden?* =

De heer S. knikt van ja: “Op de de Ruyterweg nog. Een hele lieve hond. Daar wil ik niet over beginnen. Veels te veel.”

Mevrouw D.: “Dat hebben we allemaal meegemaakt. Zoveel dingen.”

De heer S.: “Ik zal die hond niks doen.”

= *over snoepen en snoepjes* =

Mevrouw D.: “We mochten blij zijn als we er één kregen vroeger!”

= *Zullen we nog een lied zingen?* =

De heer S.: “Ik geef er niet om.”

= *We laten de wals “An die schönen blauen Donau” horen* =

Mevrouw K. en **mevrouw D.** neuriën en bewegen met de melodie mee.

Mevrouw K. zit zichtbaar te genieten.

De heer A.: beweegt met zijn hoofd heel licht mee op het ritme van de wals.

De heer S. : “Ja. Maar een gesprek kun je ook zó vertellen.”

Mevrouw D. zingt nog een keer het lied van de schooier.

= *We zingen ons afscheidsliedje* =

Mevrouw K.: “Mooi. Ik kan niet anders zeggen.”

De heer S.: applaudisseert.

--

Mw. S. is vandaag jarig! Met de bewoners van de huiskamer zingen we haar toe. Met warmte vertelt ze hoe verjaardagen vroeger gevierd werden. Door een herinnering over een medebewoonster, afkomstig uit een gezin van dertien kinderen, komt bij mevrouw S. ook verdriet boven: verdriet om het verdriet van haar moeder.....

Mevrouw S. ziet de kalender aan de muur, met daarop de datum 10 januari en zegt met een diepe glimlach: “Ik ben van 1947. Dus ik ben 75. Vandaag hè? Want het is vandaag 10 januari!

Ik heb nooit mijn eigen verjaardag gevierd. Ik vond het niet belangrijk. Toen ik op de lagere school was, toen vond ik het leuk om te trakteren. Mijn moeder gaf mij een hele grote mand mee. Een rieten mand. Het was eigenlijk voor de klas in elk geval. En dan kon ik langs gaan voor de juffen en de meesters. Dat is in Suriname.”

We zingen mw. S. toe, die het met een brede glimlach ontvangt.

= *Mochten anderen ook trakteren als ze jarig waren?* =

Mevrouw L.: lacht. De dochter van mw. L. legt uit hoezeer het een andere tijd was en dat haar moeder er één was van de dertien kinderen.

Mevrouw S.: “Mijn moeder heeft ook dertien kinderen. Drie zijn al overleden en mijn moeder heeft zich nooit erbij neer kunnen leggen. Sommigen een paar dagen, sommigen een paar weken. Mijn moeder had wel verdriet. Want drie van haar kinderen. Sommigen waren twee maanden, sommigen waren iets jonger. Mijn moeder heeft zich nooit eroverheen kunnen zetten.”

= *Mevrouw S. heeft als kind het verdriet van haar moeder heel erg gevoeld. Kon haar moeder over haar verdriet praten?* =

Mevrouw S.: “Niet openlijk erover praten. Maar als de dag aanbrak (*bedoeld: de geboortedagen van de gestorven kinderen*), dan zagen we dat ze echt heel verdrietig was.”

= *Opeens ontdekt mevrouw S. weer de kalender op de muur, waar in grote letters staat: 10 januari. We zingen mevrouw S. weer toe* =

Mevrouw S., stralend: “Bedankt, jongens. Het is 10 januari en mijn dag kan niet meer stuk.”

--

Maandag is het 14 februari, de dag van de liefde. Liefde voor elkaar is zorgen voor elkaar.

Mevrouw A. gaat naast het bed van meneer R. zitten. “Hé, lieverd.”

Meneer R.: reageert met kleine glimlach.

Mevrouw A. streelt zijn handen en knikt hem toe: “Jaja. Met sommigen heb je dat, met sommigen heb je dat níet. Een hele lieve man.” Houdt de hand van meneer R. vast en knikt hem steeds liefdevol toe.

Mevrouw A.: “Nee hoor. Er zijn ook veel egoïstische mensen. Nee, die egoïstische mensen..... Voor de mensen die niemand meer hebben, dáár moet je het meeste voor zorgen. (tot meneer R.) Leg je hoofd nou maar rustig neer, veel beter. Dan kunnen we lekker dagenlang nog praten. Hee, liefje. We hadden ook altijd even een babbeltje. Doe je been naar beneden, lief. Je moet nog langer mee als vandaag. Volhouden – maar dat is moeilijk.

Mijn vader was twee jaar in het sanatorium. Mijn moeder er iedere keer naartoe. Maar toen is ie geopereerd, en toen was ie beter. Dat hadden ze ook eerder kunnen bedenken. (kijkend naar meneer R.) Ze hebben al je tanden er uit

geslagen. Ja, als we allemaal gaan janken..... (ze geeft meneer R. voorzichtig wat water met een stokje) Lekker, jongen? Ja, jongen.....”

Meneer R. geeft met een handgebaar aan: genoeg water.

Mevrouw A.: Het was ook een fijne man, hoor. Zeker weten (tot meneer R.) Pijn heb je niet, hè? Ik versta het niet, lieverd.”

= *We complimenteren mevrouw A. om haar zorgzaamheid =*

Mevrouw A.: “Dat weet je zelf niet. Ik heb mijn ouders ook verzorgd. En ook de burens. (tot meneer R.) Ja, want we willen je niet kwijt hoor. Dan mis ik je. Ja, dat heb je met de één meer als met de ander.”

= *we dempen het licht in de huiskamer iets, omdat meneer R. er last van lijkt te hebben =*

Mevrouw A.: “Ach, we geven zélf licht. Dat doet een mens goed die ziek is. (tot meneer R.) Ik denk dat je helemaal gelijk hebt, hoor jongen, maar we kunnen er niets aan doen, anders hadden we dat wel gedaan.”

Mevrouw A. stopt meneer R. met zachte handen wat beter in.

Meneer R.: “Ik wil opstaan.”

Mevrouw A.: “Dat gaat niet, jongen, je moet eerst beter worden van die griep. (kijkt steeds heel aandachtig naar wat meneer R. aangeeft) Niet doen. En rustig liggen. Dat geeft je niks. En aan mooie vrouwen denken. (over de muziek die we laten horen, tot meneer R.) Allemaal voor jou.”

Meneer R.: beweegt zijn hand op de muziek.

Mevrouw A.: “Doe je oogjes maar dicht, ja. Effe rustig. Je wil uit bed. Maar dat gaat niet, lieverd. Anders deden we dat wel, maar je wordt wel beter. Even volhouden. Dat doe je toch wel?”

--

Je zult maar én de ziekte van alzheimer hebben én blind zijn én op je 93ste uit je vertrouwde omgeving naar het verpleeghuis zijn verhuisd. Dan resten soms alleen diep verdriet en radeloze woede. Die diepe emoties spreken vaak – zoals bij mevrouw B - van een geweldige kracht. In de duisternis van haar emoties vonkt gelukkig ook haar heerlijk nuchtere gevoel voor humor. Nee, dat doet niets af aan haar lijden. Maar schort het soms wel even op.....

Mevrouw B., in tranen: “GVD! Ik wil dood! Ik begrijp het niet. Ik weet het niet meer. Ik zie het niet. Dat is toch geen leven! Ik wil dood!”

Paula: bevestigt haar woede en verdriet en probeert er in woorden een bedding voor te vinden. Maar.....

Mevrouw B.: “Hou nou eens op met dat intellectuele lullen!”

Paula (we kennen elkaar langer dan vandaag): schiet onbedaarlijk in de lach.
Mevrouw B. begint ook te lachen en zegt: “Nou de realiteit: waar ben ik hier? Ik begrijp het niet. Ik ben dement. Mijn hoofd is een zeef! Met grote gaten er in.”

Paula: bevestigt dat, als een zeer adequate omschrijving van de ziekte van alzheimer.

Mevrouw B.: “En wie bij jij nou eigenlijk?”

Paula: “Ik ben Paula en vandaag ben ik uw Kop van Jut.”

Mevrouw B. (schiet in de lach): “Nou, nou, nou, dat is nou óók weer niet de bedoeling.”

Aan het eind van onze ontmoeting pakt mevrouw B. Paula’s handen stevig vast.

Mevrouw B.: “Ik heb hier twee handen vast. Dat vind ik fijn. Ik heb hier twee handen stevig vast.”

Paula: “Ik vind het óók fijn om bij ú te zijn.”

Mevrouw B.: “O jaaaa? Dat vind ik fijn.”

--

De actualiteit komt natuurlijk ook het verpleeghuis binnen. Bewoners lezen de krant, volgen het nieuws of vangen berichten op omdat de TV in de huiskamer vaak aan staat. Zo komen we in de dagen van alle ophef rond The Voice te praten over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Een uitwisseling in alle kwetsbaarheid en veiligheid, de sfeer rondom de tafel in de huiskamer blijft teer en goed.....

Dhr. K.: “Het was een man die had een restaurant – en toen werd er gezegd: ‘Dat is niet jouw vrouw geweest.’ Op zo’n manier ging het.”

Mw. S.: “Dat gaat niet veranderen.”

Mw. W., over haar ervaringen achter de tap van haar café, wijzend op haar oren: “Het gaat er hier in en daar uit. Anders kan je niet werken in een café. (lachend) En de muziek lekker hard zetten. Zeiden ze ‘Lekker ding’, zei ik ‘Dank je.’”
= *Was er op het COC sprake van grensoverschrijdend gedrag?*

Mw. M.: “Nee, eigenlijk niet. Nou, d’r waren heel veel mannen die dat in de gaten hielden. Meer mannen dan vrouwen. “
= *en bij dhr. K. op z’n werk?* =

Dhr. K.: “Nee, eigenlijk niet. Ik heb wel meegemaakt dat mensen zich niet goed gedroegen als ze in een politieke context zaten. Ik weet wel dat er mensen uitgeknikkerd werden.”

Mw. R., met glimlach en op stevige toon: “Ja!”

Mw. W.: “Anders kun je niet werken. (over haar werk) Mijn man werkte in een multicultureel centrum en daar werkte ik op de benedenverdieping en daar deed ik de administratie. Vlakbij de Nieuwmarkt, in de Bethaniënstraat. Het bestond al. En later is het een fotografisch centrum geworden.”

= *we zingen ‘Aan de Amsterdamse grachten’* =

Mw. R. hoort het met veel glimlachen aan en zingt het een klein beetje mee.

Dhr. M. hoort het ook met grote glimlach aan.

--

We komen de huiskamer binnen om de ontmoetingsgroep te starten. De tv staat aan met een extra nieuwsuitzending over de Russische inval in Oekraïne. We vragen of we de tv uit mogen zetten. Maar mevrouw A. volgt de oorlogsberichten met gespannen aandacht.....

Mevrouw A.: “Nee, niet de tv mag niet uit. Dat is belangrijk. Mijn schoondochter komt uit de Oekraïne. Het is te erg wat daar gebeurt. *(Ze leest de nieuwsberichten die onder in beeld langs lopen)* Oh, ze gaan niet naar het WK in Rusland. Het is toch vreselijk wat hij *(Poetin)* flikt.”

We vragen uit welk gedeelte van Oekraïne de schoondochter komt.

“Mijn schoondochter? Weet niet uit welk gedeelte ze komt, weet ik even niet.”

Is ze allang in Nederland?

“Ja, ze is hier al lang.”

We zijn benieuwd hoe haar zoon zijn vrouw heeft leren kennen, Nederland ligt tenslotte niet naast Oekraïne.

“Hoe mijn zoon haar leerde kennen? Was een vriend jarig, die gaf een feest en daar was zij ook. Vreselijk lieve meid, doet alles voor me. Spreekt goed Nederlands. Ze wonen hier vlakbij.”

Wat een romantische ontmoeting. Is mw. A. ook wel eens daarnaartoe geweest?

“Nee, nooit daar geweest. Niets te zoeken en haar ouders zijn overleden.”

Ondertussen kijken we naar de nieuwsuitzending.

“Zie je Russische legers daar? Zie je wat er staat? Tegenhouden? Nee, neerknallen moeten ze hem! Tegenhouden, dat helpt toch niet?!”

De nieuwsberichten brengen mw. A. bij haar herinneringen aan de oorlog die ze als jong meisje heeft meegemaakt.

“Een broertje had ik, we waren ondergedoken in Hedel. Bij een boerin zaten we, ja joh.”

Mw. A. vertelt niet vaak over haar verleden, dit verhaal hebben we nog niet eerder gehoord.

“Nooit verteld? Ach, wie leert ervan? Heeft niemand iets aan. Ik zou een boek over mijn leven kunnen schrijven. Mijn kinderen zeggen vaak: mam, schrijf een boek over je leven, maar doe ik niet, heeft niemand wat aan.”

Wij zouden het boek graag willen lezen, maar snappen mw. A. ook. Waren haar ouders ook ondergedoken?

“Ja, ouders waren ook ondergedoken.”

Mw. kijkt ondertussen naar de tv en ziet de kolonne van legervoertuigen, verwoeste gebouwen en gewonden.

“Wat doen ze er, hou toch op!”

En gaat verder met haar verhaal.

“Mijn vader zat ook ondergedoken in Hedel. Zijn we wel eens gaan opzoeken

met de boerin. Mijn moeder was met ons mee.... ja natuurlijk. Oh mijn vader was er een eentje. Kon zijn bek niet houden ... oh, als hij NSB'ers zag...dan sloeg hij er op. Hij had altijd zijn mondje klaar. Maar hij heeft ook zijn kameraden gered door een grapje! Hij riep: oh poep, poep! Was helemaal niet waar hoor! En die vluchtte naar buiten en die anderen er allemaal erachter aan. En de laatste was buiten en toen viel er een bom op!" (*op het gedeelte waar ze net uit kwamen*)

Mw. A. lacht hartelijk: "Dus door een poepie heeft hij ze allemaal gered (*lacht nogmaals hartelijk*). Als hij geen grapje had uitgehaald, waren ze allemaal weg! Was op Schiphol. Het was me er ook één. Als je die had gekend ... zingen, enkel dansen kon hij niet. Maar zingen, o, dat kon hij goed hoor! Ja, het was een leuke man hoor."

Hoe kwam het dat uw vader ondergedoken was?

"Tja, ondergedoken, waarom? Dat weet ik ook niet meer. Hij pikte niks. Een grote bek kregen ze, ze zochten hem, dat weet ik wel. Het was een goede man, een lieve man."

Uw vader heeft u rechtvaardigheid geleerd en de liefde voor muziek.

Mw. A knikt. "Jazeker! En het was een klein mannetje hoor, van mijn moeders kant waren ze allemaal lang, twee meter. Maar van mijn vader niet, die was ook maar enigst kind. Nee, die had er verder niets mee. Ja, hij kon er wat van."

De nieuwsuitzending is afgelopen en de tv mag uit. We spelen muziek waar zij en de andere bewoners mooie herinneringen aan hebben en swingen iets later op rock 'n roll muziek over de afdeling. Muziek kan helpen om angstige tijden te verlichten.

--

Voor de bewoners die in Suriname geboren en getogen zijn, blijft Suriname in hun hart en in hun verhalen present. Door de prachtige herinneringen die zij in de ontmoetingsgroepen delen, komt Suriname ook voor de bewoners die er nooit geweest zijn, heel dichtbij.....

Dhr. L. vertelt een verhaal over een man die al zijn geld verloor en toen met twee kleine aapjes wat geld bij elkaar verdiende: "Wij renden achter ze aan. (Lachend) Twee kleine apen, kapucijner apen. Zijn die apen aan het dansen, hij slaat op een oude boterblik. Hij had geen geld, hij ging met ze rondlopen. Hij verdiende. Kon hij brood kopen."

= *Er hoorde een lied bij* =

Mevrouw S.: "Kunt u het lied zingen?"

Dhr. L.: "Laat me even denken.....:"

(zingend) Apendanserij, apendanserij,

geef me een cent en ik ga voorbij.

Ik heb geen geld om brood te kopen,

daarom moet ik met mijn apies lopen.”

Mevrouw S.: “Waar heeft u gewoond in Suriname?”

Dhr. L.: “In de Pontewerfstraat. Anton de Kom was een goeie huisbaas. (.....) Ik zit te denken. Je hebt nog een lied van een bloem. Die vrouw zingt dat, om bloemen te verkopen. Mevrouw Kledder. Een hele goeie vrouw. Ze had zelf geen kinderen. Ze hebben samen op school gezeten, mevrouw Kledder en mijn moeder. Ze zei: ‘Laat een van die jongens van jou mij helpen.’ Toen heeft ze mij aangewezen. Ze heeft een lied geschreven over de geur van bloemen. Mevrouw Kledder heeft het zelf geschreven. Ik ga even denken. (Lacht) Ze had zelf geen kinderen. Maar ze deed altijd of ik haar kind was. En een bezemsteel, Sibi Tiki. Ik was de enige daar. Een hele grote erf. Op de hoek, daar woonde mevrouw Kledder. Een hele grote erf. Alleen maar dahlia’s, rozen. Die bloemen zijn gemaakt om geur te geven. Ik heb een hele goeie jeugd gehad. Ik had een grootmoeder. Van mijn opa zusje. Mijn moeder haar moeder is getrouwd met L.. Het komt van Schotland, het is een Schotse naam, het komt van buiten. Mijn vader komt van China. Uit Macao.”

Mevrouw S.: “Mijn vader kwam uit China. Chinezen waren hardwerkende mensen.”

Dhr. L.: “Twee maal na elkaar heeft ze een tweeling gehad.”

Dhr. Z.: “Wij deden niks met die apen. Ze pikten álles (lacht)! Als wij met de auto kwamen, gingen die apen ook in de auto zitten.”

Dhr. L. (over het lied over de bloemengeuren): “Ik kan het wel, maar ik moet er nog bij komen.”

Mevrouw S. vraagt ook aan mevrouw P. waar die woonde.

Mevrouw P.: “Gemenelandsweg.”

Dhr. L.: “Vlakbij!”

Mevrouw P., lachend: “Hij kon mij niet zien of iets vragen. En wij ook niet. Dat zat er niet bij.”

Mevrouw A. glimlacht: ze woonde daar vlakbij.

= *Dat was ook vlakbij het centrum?* =

Mevrouw P.: “Vlakbij. Of andersom. Rond of vierkant. Wat je zelf wilde.”

= *Ging u wel op pad naar het centrum?* =

Mevrouw P.: “Of met mijn broer of met mijn zus. Mijn oudste zus. Net zo makkelijk. Was niet zo ver. Ging je naar die winkel, kwam je daar, was die al weer dicht. Het moest gebeuren.”

= *Mw. W. komt uit Rotterdam* =

Mw. W.: “Geboren en getogen. Op de Dordtselaan, vlakbij de Maashaven. Daar lagen grote schepen. Gingen we ook zwemmen. Levensgevaarlijk. Met kinderen uit de straat. Regen, storm, dat maakte niets uit. “

Dhr. L.: “Het lied over de bloemengeuren: wat vormen die bloemen een liefelijk ras – en een lieflijke geur – dat zijn die bloemen – die door de zon is gesteund – die zon die al die bloemen een geur geeft. Het komt door de zon.”

Het was de week van de gemeenteraadsverkiezingen, politiek heel dichtbij. Voor sommige bewoners komt de politiek nog steeds heel dichtbij. Omdat ze politiek actief waren en omdat ze het belangrijk vonden om te kunnen en te mogen stemmen. Andere bewoners waren nooit zo met politiek bezig en lieten het stemmen graag aan anderen over.....

Mw. W. schudt gedecideerd haar hoofd: “Nooit gestemd. Het interesseert me niet.”

Dhr. Z. met vriendelijke stem: “Ik stem altijd op de Partij van de Arbeid. Was ik lid van.”

Dat klinkt boeiend, we willen graag weten waarom.

Dhr. Z.: “Mijn vader was ook lid ervan. Ik ging naar ledenvergaderingen toe en nam deel aan de discussies.”

We vragen ons nieuwsgierig af of het er dan net zo aan toe ging als in het Engelse Parlement, met geschreeuw en veel handgebaren.

Dhr. Z. lacht en schudt zijn hoofd: “Nee, altijd luisteren naar elkaar en vriendelijk.”

Mw. S. schudt haar hoofd: “Nee, ik heb nooit gestemd.”

Ook niet in Suriname?

Mw. S. schudt lachend haar hoofd: “Moeilijke vraag. Ik ging er gewoon niet naartoe.”

Mw. W. en mw. S. kijken elkaar lachend aan, dat scheidt een band: samen geen interesse in de politiek.

Irene vraagt of er toen geen Socialistische Partij bestond of dat socialisten een andere partij hadden. Paula vertelt dat de SP in de jaren zestig nog niet bestond en dat mensen die socialist waren vroeger op de PvdA stemden, omdat daar de leus was: “Spreiding van Kennis, Macht en Inkomen”. Den Uyl was daar de voortrekker van.

Dhr. Z. knikt instemmend.

Mw. P. schudt haar hoofd: “Nooit gestemd.”

De dochter van mw. L vertelt, waarbij haar moeder zeer instemmend en stralend knikt, dat haar moeder altijd stemde en hun erover vertelde: “Het is een recht! Een plicht, anders kan je niet meepraten.” Ze vertelt hoe er vroeger gestemd werd in Suriname: “De Groene Partij was de NPS, die heette Groene Partij, omdat ze groen in hun logo hadden, dan had je de VHP en dat waren de twee grootste partijen. Ieder had zijn eigen partij. De NPS was voornamelijk van de Creolen, natuurlijk stemden er ook andere mensen op, maar het overgrote deel was Creools. NPS betekend: Nationale partij Suriname. Mijn moeder ging altijd naar de vergaderingen van de NPS, die waren achter ons huis. Dan werd de ladder tegen de schutting gezet en klommen we erop en zagen we precies de sprekers. Zaten we te luisteren, te joelen (van instemming) en te klappen.” De Surinaamse bewoners die erbij zitten knikken instemmend bij haar uitleg.

Dhr. A. begint te lachen: “NPS dat is Jopie Pengel! Was een groot gebouw! Daar staat hij voor, een grote man met een groot standbeeld! Jopie Adolf Pengel, maar ze zeiden altijd Jopie Popie. Wees gerust, alles komt terecht. Dat zeiden ze altijd. Landgenoten, wees gerust alles komt terecht. Daar bedoelde hij de hele Nederlandse oorlog mee. Hij had het voorspeld, de coupe (*bedoeld: de coupe in Suriname*). Hij wist niet welke, maar is gebeurd. Door Bouterse. Jopie Pengel. Was een populaire man en had de grootste partij. Er was ook een pastoor, Weidmann, die had ook zijn eigen partij: de PSV, dat was voor de katholieken.”
Mw. W. luistert aandachtig: “Mijn ouders vonden het een ding (stemmen) maar ik niet.”

Wat stemden ze toen ze in Nederland kwamen?

Dhr. A.: “Hier de Partij van de Arbeid.”

We sluiten het gesprek af met een lied waarin Irene alles wat de bewoners hebben verteld in een lied bezingt. De bewoners knikken, luisteren aandachtig of alles klopt en lachen als ze het stukje over zichzelf horen.

Dhr. A.: “Als mijn generatie dit zouden horen, zouden ze de plaat kopen. Want Jopie Pengel komt erin.”

Tweede Juweeltje over Oekraïne

Berichten over de vuile Russische oorlog in Oekraïne dringen ook tot in het verpleeghuis door. Sommige bewoners worden er diep door geraakt, volgen het nieuws op de TV, lezen erover in de krant. Zoals de heer R. Tijdens het Belevingsconcert zitten we met een grote kring bewoners in de huiskamer. Met het slotlied zingen we de bewoners een aloude Ierse pelgrimszegen toe. Dit lied wekt bij de heer R. diep verdriet. En tegelijkertijd gevoelens van hoop. Zoals ook bij de bewoonster die recht tegenover hem in de kring zit en die zijn woorden aandachtig aanhoort.....

De heer R., ontroerd en met de tranen in zijn ogen: “Ik vind het zo’n mooi gedicht voor Poetin. Daar heb ik een hele tijd over gedacht.

Die Poetin.....als ik Poetin was, dan zou ik niet meer in Rusland willen werken. Dan zou ik liever in Oekraïne willen werken.

Poetin is een verschrikkelijk iemand, die heel veel lijken op zijn pad heeft.”

= *Maar misschien dat zo’n mooi lied hem zou kunnen veranderen?* =

Mevrouw M.: “Vast. Ja. Toch?”

Slotlied: Irish Blessing

*Laat de weg, je begroeten,
En de wind, je steunen in je rug.
Moge zonneschijn je steeds verwarmen,
Regen rustig vallen op je pad.
Tot ons weerzien, laat de liefde
Jou omhullen waar je gaat.*

*De afgelopen dagen en nachten heeft het keihard geregend en flink gestormd.
Maar hoe hard de storm ook tekeer gaat, dat houdt bewoners die van roken
houden, niet tegen. En al dat stormachtige weer roept herinneringen op aan in
de plassen stampen, heerlijk uitwaaien of liever veilig binnen blijven.....*

Mevrouw S.: “Het ziet er bar en boos uit.”

Mw. W.:, met pretlichtjes in haar ogen: “Ik heb al buiten gezeten.”

Dhr. Z.:, plagend: “Dat heeft te maken met haar sigaretten.”

Meneer L. vertelt dat hij ook rookt.

Mw. W. lachend: “Hij is weer terug gewaaid.

Mevrouw S.: “Als er iemand zal zijn die van dat weer houdt, dan gun ik diegene
de pret. (Glimlachend) Neeeee: het is een beetje té.....aan mij niet besteed.”

Mw. W.: “Ik wel hoor. Ik heb er geen last van. Gewoon. Weer is weer. Niet
over nagedacht, ik móet roken.”

= *Kan en kon het in Suriname ook zo stormen?* =

Mevrouw S.: “Niet zo heftig. Maar het regende regelmatig.”

= *En dan lekker in de plassen stampen?* =

Mevrouw O.: glimlacht.

Mevrouw S.:, lachend: “Ik weet niet of ik het ooit gedaan heb.”

Meneer L.: “Hoe het was? (bedoeld: als het regent) Gezellig. Buiten spelen
toch?”

= *de verzorgers en de dochter van mw. M. die erbij zijn vertellen lachend hoe
heerlijk dat was: op blote voeten buiten in de regen* =

Meneer L.: “Het was gezellig. Perfect. Omdat iedereen er was. Iedereen deed
wat. Iedereen koopt voor iedereen. Mijn vader was Chinees. Hij had een
bakkerij. Was zondag. Ik was dertien jaar. Een kaartenspel. Ze speelden voor
hun eigen toekomst. Als je verliest, heb je niets meer. Zijn mijn ouders
gescheiden. Mijn vader had niets meer.

Anton de Kom is een grote familie. Ze waren rijke mensen. Ze hadden tien
huizen. Eén gulden van Suriname is twee gulden van hier. Nu zijn de rollen
omgekeerd.”

= *We zingen ‘Wat heb je voor me meegebracht’* =

Meneer L. zingt het mee: “...een doos met gouden kakkerlakken. Met mijn dertiende jaar begon ik te roken. En nu ben ik 88. Geen last van. (Glimlachend:) Afkloppen!”

= *En wanneer is Mw. W. met roken begonnen?* =

Mw. W.: “Ik denk veertien, vijftien. Was heel gewoon vroeger.”

--

Bakkers in de familie, dochter van de bakker

Wat is dat genieten: als bewoners bij elkaar warme en dierbare herinneringen naar boven roepen. Omdat mevrouw K. vertelt over de heerlijke geur van speculaas van de bakker beneden, vertelt mevrouw P. dat ze dochter van de bakker is. Waardoor bij mevrouw K. ineens weer boven komt, dat ze bakkers in de familie had. Twee kleine brokjes verhaal die voor even een vrolijke verbinding geven.....

Mevrouw K.: “Ik woonde op de Overtoom. Ik ben geboren op de Overtoom. Boven de bakker. Bakker Westerbos. (*glimlachend*) Het was geloof ik allemaal Bos (*bedoeld: op de trap*): Westerbos, daarboven Bos, daarboven van de Bos. Wij woonden geloof ik tweehoog. Dan rook mijn moeder de speculaas. En dan zei ze: ‘Ga jij beneden eens een onsje speculaas halen’ (*lacht*).”

Mevrouw P.: “Weet je dat ik ook dochter van een bakker ben? Mijn vader was bakker. Ja, die moest ’s nachts op. Hij zat ook op kantoor. En mijn moeder stond in de winkel. Speculaas, dat rook zó lekker! Dan snoepten wij van het deeg, tot wij er onze buik meer dan vol van hadden. (*lachend*) Stiekem natuurlijk.”

Mevrouw K.: “Mijn moeder had twee broers, die hadden ook een bakkerij. Eén op de Overtoom, één geloof ik op de Haarlemmermeerstraat. En ik geloof ook nog een bakkerij in Haarlem. Mijn moeder heette Knibbe. Ik weet niet meer of die bakkerij ook Knibbe heette, ik geloof het niet.”

Mevrouw P.: “Mijn vader had zo’n grote bak voor de fiets. Daar zat ik als kind wel in. Natuurlijk als er géén brood in zat. Ik vond het prachtig als ik mee mocht! Zaterdags gingen we altijd naar het woonwagenkamp. Dan mocht ik altijd mee in de bak. Prachtig vond ik dat. En weet je, bij de woonwagens: altijd schoenen uit!”

Mevrouw K.: “Ja, met een bak bij ons kwam mijn neef met de bakfiets het brood brengen. Dan kwam hij ook altijd even met ons spelen. Enig vonden we dat, mijn zus en ik. Hij vond het óók leuk, geloof ik.”

--

...4 en 5 mei.. Oorlog herdenken en vrede vieren. We kunnen het niet genoeg benadrukken: heb je eenmaal oorlog meegemaakt dan draag je die altijd bij je. Vanuit je eigen ervaringen of vanuit die van je ouders.. En vrede blijft een kostbaar goed om te koesteren.

“Ik ben in de oorlog geboren. 1942. Daar heb ik een hekel aan Duitsland aan overgehouden. Terwijl ik het zelf helemaal niet bewust heb meegemaakt. Dat er zoveel mensen met de Duitsers hebben geheuld; dat er zoveel Nederlanders achter die Duitsers stonden: dat snap ik ook niet. Alles wat met de Joden gebeurde.....

Ik vind Duits een apentaal. Maar ja, die mensen die er nu wonen, die kunnen er niets aan doen natuurlijk. Die zijn net zo onschuldig als ik.

Altijd als er visite was, dan werd er heel vaak over de oorlog gesproken. En over de hongerwinter. Wat ze met de Joden uitgevoerd hebben, zoiets komt altijd dichtbij. En dan de hongerwinter. En na de oorlog werd er heel veel over gesproken. Ja, allemaal trauma's.

De Duitsers die nu leven, die kunnen er niets aan doen. En toch zijn er tot en met de mensen van mijn leeftijd.....die er iets mee hebben. Dat ie zoveel mensen achter zich heeft gekregen, dat snap ik niet. En wat ie gedaan heeft met de Joden, dat is met geen pen te beschrijven. Het was in ieder geval verschrikkelijk. En dat er in Nederland nog zoveel mensen achter hem gingen staan, dat snap ik helemaal niet. We hebben nu in ieder geval Europa.”

--

Belevingsconcerten blijven elke keer weer indrukwekkend en bijzonder. In de huiskamers ontstaat vaak een sfeer van aandacht en verbinding. Bewoners zingen mee of bewegen mee op het ritme van de melodie. En ook bewoners die nauwelijks meer in gesproken taal kunnen uitdrukken, ontroeren ons door hun lichaamstaal. Ze houden onze handen vast, ze knikken ons toe, ze kijken ons stralend aan en glimlachen ons toe.....

We leggen de kleurige doeken op tafel.

Mevrouw A.: “Gezellig en niet duur. ‘Dini’ zeggen jullie misschien maar eens een keertje, is ook leuk.”

Het welkomstliedje aan het begin brengt ontspanning.

We zingen het lied ‘Yesterday’.

Mevrouw R.: “Dat is niet vandaag! Duizend keer al gehoord, mijn hele leven al gehoord, komt m'n strot uit. Yesterday: dat is niet morgen! Ik had zoveel bladmuziek nog. Ik weet niet beter. Thuis altijd gezongen. Allemaal thuis altijd gezongen. Mijn vader was echt muzikaal. Die kon alles. Fijne vent ook!”

We zingen “Ik heb eerbied voor jouw grijze haren.”

Mijnheer S.. zingt er genietend een eigen melodie doorheen, soms klinkt het heel mooi samen....

Anita van de verzorging zorgt dat de bewoners om tafel aan Storm stukjes appel kunnen geven.

Mijnheer Z. voert Storm in alle rust: “Rustig. Rustig.”

Mevrouw A.: “Je kunt er heel wat van maken, van die liedjes.” En zingt: “Heb medelij Jet, heb medelij, Jet, is er voor mij dan geen plaats meer in bed. Dat werd gezongen thuis.”

Dit is de tekst van het complete refrein:

Heb medelij Jet, heb medelij Jet
Is er voor mij geen plaats meer in bed
Ik lig met mijn rug op de scherpe rand
En ik hang voor de helft uit het ledikant
Heb medelij Jet, heb medelij Jet
Is er voor mij geen plaats meer in bed
Jij neemt al de dekens, oh monstervrouw
Ik bibber van de kou

We zingen “Return again.”

Mijnheer Z. doet mee met de koshi.

Vroeger gingen mensen vaak naar het badhuis.

Mevrouw R.: “Ik ook. Vrijdag. Niet op zaterdag, dan had je altijd spelletjes op de TV.”

Mevrouw A., glimlachend wijzend op mijnheer S.: “Hij deed mee. Hij sloeg zó mee (bedoeld: op de maat van het liedje).”

Mevrouw A. (reagerend op het lied “Een liedje van verlangen”, met daarin als slotzin “Dat verlangen raak je nooit meer kwijt”) : “Hartstikke leuk, dat krijgen we nooit meer voor elkaar.” Steeds opnieuw zingt ze “Heb medelij, Jet”, en besluit, vrolijk lachend: “Dat komt er ook nog bij.”

We zingen “Fai kan tak mi no moy”.

Mevrouw A., lachend: “De hond is er helemaal stil van geworden. Leuke liedjes. Leuk!”

Mevrouw R.: “We hadden altijd muziek thuis. Dan ben je een rijk mens. Mijn vader zong altijd. We waren altijd met muziek bezig.”

Mevrouw A.: “Ik moest op een koor. Mijn vader hield het altijd in de gaten. Of ik er was. En de buurjongetjes. Je kon ook niet stiekem buiten blijven. Je moest daar blijven. Mijn vader stond te kijken bij de deuren. Hij ging het geld ophalen bij de mensen. Mijn vader zat er óók in, dus ik kon er niet onderuit!”

--

Ook als er geen groepsgesprek ontstaat, vertellen de bewoners ons de mooiste dingen. Korte zinnen, brokjes taal, kleurig en tegelijk kwetsbaar als zeepbellen, zo weer vervlogen in de lucht. Daarom schrijven we ze onmiddellijk op, om er

geen woord van te vergeten of weg te laten. Omdat het wijsheden zijn, wijsheden waar je soms even over na moet denken, voordat ze tot je doordringen. Daarom ook aan jullie de oproep, lezers en lezeressen van de Juweeltjes, als jullie zelf met mensen met dementie optrekken: schrijf hun uitspraken op en herlees die regelmatig. Want er blijft zoveel in te ontdekken en van te leren.....

“Alles wat moet, hebben wij wel eens gedaan.”

“De gedachten zijn mij, zei mijn vader altijd.”

“Als alles afgelopen is, dan is er nog een datum voor het niet afgelopen.”

“De mens ontstaat uit stof en tot stof zul je verkeren. Stof van je land. Materiaal van je land.”

“Ik ben helemaal klap van dit en arm van dat. Je kan niet krijg maken wat ik ervan kreeg. Ik ben teminmolen van dit.”

“Ik lag ervoor en ik keek ernaar, dat voel ik.”

“Zo is het leven. Geven en nemen, maar meestal meer geven dan nemen.”

“De ene dag voel ik me oud, de andere dag jong. Vandaag voel ik me jong omdat jullie er zijn.”

“Uiteindelijk kan niemand het altijd vasthouden. Daar is eigenlijk niks mis mee, want je weet dat je op een gegeven moment loslaten. Ook met je kinderen. En hoe eerder je ze loslaat, hoe sneller ze bij je terugkomen.”

“Ik ben aan de achteruitgang.”

“Zolang je kan dansen, moet je blijven dansen.”

“Het is een heel bijzonder gegeven, dat jullie hier zo komen, om een beetje ontspanning te brengen.”

“Je komt er even uit zo! Je zit hier de hele tijd maar, en dit breekt het even!”

“Wat een mooie jurk! Mooie rozen, warm. Mooie bloemen. Voor haar... Dan kan ze ernaar kijken. M'n moeder, ik spreek Engels met haar.”

“Ik heb al zoveel gekeken, ik hoef niks meer te zien! Mooie oorbellen heb je.”

Muziek maakt verschil, muziek doet wonderen. Niet voor niets zetten mensen – vaak gebeurt dat onbewust – graag muziek op om hun stemming te beïnvloeden. Bij muziektherapie op de huiskamer wordt muziek bewust gebruikt. Niet alleen om de stemming van bewoners te beïnvloeden, maar bijvoorbeeld ook om hen in beweging te krijgen, herinneringen bij hen op te roepen en saamhorigheid te creëren. Dat roept bij hen de mooiste uitspraken op over muziek

“Rock ‘n roll is heerlijk om op te dansen. Maar als je gevoel voor muziek hebt, kun je overal op dansen. Er zijn weinig mensen die muziek kennen. Ach, ik heb mijn hele leven in de muziek gezeten. Is het mooiste in je leven, muziek. Doet alles met je!”

“Het is zo'n mooi lied. Zo intens. De titel zegt het al. Zacht. Lied ohne Worte. Fauré ook mooi, die waagt ook veel.”

“Mooi! Het geluid is mooi. En de tekst is mooi. En verder hoef ik niets te zeggen.”

“Ouderwets lied, maar mooi hoor. Is niet voor niets overgebleven uit die tijd. *Stille nacht, Heilige nacht* is natuurlijk ook in Spaans.”

“Kijk naar haar. Ze zingt met hart en ziel en de tranen springen in haar ogen van ontroering. Dat vind ik een van de wondertjes van nu.”

“Je bent geslagen geworden! Door *Let it shine*. goed hoor! Dan gaat de shine naar het hart.”

“Tot volgende keer. Dan weten we het weer. Je blijft het nooit vergeten, dat is een feit.”

(Na een Spaans lied) “Bij mij zit geloof ik ook Spaans in de familie. Opeens herinner ik me dat mijn moeder dat vertelde.”

(Na pianospel) “Ja, ik heb piano gespeeld. Ik was al wat ouder. Ik vond het leuk. Mijn moeder speelde ook piano. Ik heb de piano van huis. Nu is hij geruild voor een nieuwe.”

“*Oma*. Mooi liedje. Ik had een lieve oma. Mocht ik dingen doen die ik thuis niet mocht. Hadden geduld met je. Snap ik heel goed. Nee, ik ben nog geen oma. Ik

geloof niet dat ik het leuk vind om oma te zijn. Ik wil nog klein zijn. Verwend worden. Oma's zijn goed in verwennen. Snoepjes en koekjes. Niet te gek natuurlijk, maar wel met iets.”

Dag allemaal,

Vandaag twee Juweeltjes en goed nieuws!

Vanaf 3 juni is de nieuwste editie van Zin en Zang te downloaden: de Surinaamse Parels III uit het Verpleeghuis. Ingevoegd meer informatie over de Zin en Zang edities voor degene die hier nog niet van hebben gehoord.

“Mw. de Vries die gaf om te zingen en zo...(glimlacht).. Ik denk aan die oude tijden van mij.... In Suriname.”

“Opschrijven is helemaal niet erg, dan weet je hoe we hebben geleefd.”

Nieuwsbrief Zin en Zang Lente 2022

Surinaamse Parels III uit het Verpleeghuis

Het is zover! Een nieuwe editie Zin en Zang!

Deze derde editie van Surinaamse Parels uit het Verpleeghuis hebben we gemaakt met bewoners uit de verpleeghuizen Anton de Komplein en Eben Haëzer van Cordaan. Zij laten ons prachtige liederen en voordrachten uit Suriname horen.

Op deze manier hopen wij, Irene, Eline en Andrea, bij te dragen aan het in stand houden van de mondelinge Surinaamse geschiedenis die anders misschien verloren zou gaan. Het delen ervan kan tussen mensen met dementie en hun naaste nog meer nieuwe herinneringen oproepen en daardoor het wederzijds contact verdiepen. Ook maakt deze editie opnieuw duidelijk hoezeer levensthema's cultuuroverstijgend zijn. Van alle edities die we gemaakt hebben, ontroeren de edities waarop alleen de bewoners te horen zijn ons het meest. In hun stemmen klinken de vorige generaties mee en zij geven die geschiedenis weer door aan de volgende generaties.

We hopen dat u er weer veel plezier aan beleeft. Deze editie is vanaf 3 juni gratis te downloaden van de website van Andrea Liebrand:

<https://andrealiebrand.nl/muziektherapeut/zin-en-zang-muziek-voor-mensen-met-dementie/>

Irene Kruijssen (L), Andrea Liebrand (R), (neurologisch muziektherapeuten) en Eline Hoorweg (M) (geestelijk verzorger). We zijn allen al vele jaren binnen de verpleeghuiszorg werkzaam. We trekken, onder andere, met mensen met een vorm van dementie op. Wederkerigheid in contact is het uitgangspunt bij al onze projecten. *Zin & Zang, muziek voor mensen met dementie* is daar één van. Draagt u dit project een warm hart toe, dan zouden wij het zeer op prijs stellen als u een financiële bijdrage zou willen doneren op Stichting Interactie, onder vermelding van Dementees NL13INGB0663631106. Wij dromen over prachtige edities opgenomen in een goede studio.

Voor vragen, opmerkingen of meer informatie, mail naar: muziekendementie@gmail.com

*Vandaag aandacht voor de bijlage van de **Surinaamse Juweeltjes uit het Dementees**. Deze is ook te downloaden op <https://www.dementees.com/juweeltjes/>, in het groene blok bij **Surinaamse Juweeltjes**. In deze **Surinaamse Juwelenbundel** staan de mooiste uitspraken van de **Surinaamse en Antiliaanse bewoners die afgelopen 12,5 jaar in Anton de Komplein wonen of hebben gewoond**. Op deze manier hopen we bij te dragen aan het in stand houden van de **Surinaamse geschiedenis die anders misschien verloren zou gaan en niet meer terug te vinden zou zijn**. Verder zou het fijn zijn als de uitspraken helpen bij het oproepen van nieuwe herinneringen en het wederzijds contact wordt verdiept.*

“Deze dingen moet je bewaren voor onze kinds- kinderen.”

“Het zijn dingen die gebeurd zijn en wij in onze hersenen moeten persen.”

“Opschrijven is helemaal niet erg, dan weet je hoe we hebben geleefd.”

“Het zijn geen verhalen maar herinneringen. Dat is een groot verschil.
Herinneringen heb je beleefd.”

Deze bewoner kijkt, ook in zijn dementie, met liefde naar zijn medebewoners. Uit zijn verhalen weten wij, dat hij altijd zeer maatschappelijk betrokken is geweest, met een groot hart voor mensen aan de kwetsbare kant van het leven. We zagen hem luisteren naar zeer onrustige bewoners in de huiskamer. Toen zei hij dit:

“Als je iets van liefde weet, mag je deze mensen niet opzijschuiven.”

Handenvol wijsheid: soms zoemen uitspraken van bewoners nog een hele dag in onze gedachten na. En soms beseffen we pas achteraf wat zij echt hebben gezegd en hoe raak hun woorden zijn. Daarom zijn wij zo blij dat zij het goed vinden dat wij hun kostbare taal letterlijk opschrijven. Om zo hun woorden ook met anderen te kunnen delen.

“Je bent gelukkig, dat hoor ik aan je stem. Het is je gegund.”

“Als je kiezen moet, moet je het goed doen. Anders kan het je de rest van het leven beïnvloeden.”

“Verkeerde mannen kunnen verkeerde vrouwen treffen. Ik heb het gelukkig heel erg getroffen.”

“Dat zit helemaal vast. Bijzonder, hè. Lang geleden blijft bijzonder.”

“De Duitsers maken geen oorlog meer. Weet je dat! Zijn nu heel erg voor de vrede, kregen mijn vader en moeder nog papieren van. Leuk, hè!”

“Dat is een diep gedicht zo op de vroege morgen. Dan moet ik diep graven. Dood gaan we zeker.”

“Ik plukte een bloemetje en m'n vader zei: ‘Je moet naar die bloemen kijken en ze niet plukken.’ Maar ik luisterde niet. Toen zei hij: ‘Dan krijg je met de riem.’ Je ouders vergeet je niet, hè.”

(Houdt u van kinderen?) “Nou, soms kan ik ze achter het behang plakken. Dan zijn ze gezond!”

“Als ik me slecht voel, gaat het regenen. Ik voel me goed, kijk, de zon schijnt. Ik ga naar buiten. Ik zie de vogeltjes. Niet: twiet – twiet, maar trrrrr – trrrrr. Ik hód van de vogeltjes. Trrrr – trrr. Dan gaat de zon nóg meer schijnen.”

“Dat je eventjes iets anders hebt geproefd en dan gaat de andere orde weer door. Het is meer dat het dan weer glijdt.”

“De tijd vliegt maar niet voor ons. Maar dit uurtje was gezellig, het is altijd fijn. En ik was op tijd vandaag.”

“Ik kom er maar niet voorbij, dat ik niet meer weet wat ik moet doen.”

Mw. A.: “De dood is een bevrijding, dan ben ik verlost van al mijn zorgen.”

Dhr. K.: “Maar hoe weet je dan? Dat je dan verlost bent van al je zorgen?”

“Een mens is langer dood dan dat hij leeft.”

“Ik ben 96. Dan zeg ik uit de grond van mijn hart: *Dank u wel Heer en ik kan ook nog zelf eten!*”

“Je voelt je oud, maar ergens in. Dat kun je niet omschrijven.”

“Mijn kinderen zien me wel als oud, maar die willen niet dat ik zie dat ik oud ben. Maar dan zeg ik: *Dat ben ik wel*. Iedereen wordt oud, dat hoop je tenminste.”

“Ik ben 80, maar voel me 40.”

“Je moet van mij niet teveel verwachten, ik ben stokoud.”

“Knap hoor dar je dat allemaal nog kunt. Knap hoor want ik ben het allemaal kwijtgeraakt. *Wij zongen toen: Wij gaan wandelen, wij gaan wandelen, dat is het mooiste werk*. Verder ken ik het niet meer. Ik ben dom geworden. Krijg je als je ouder wordt. Potverdikkie.”

“Ik ben oud, maar ik heb er geen erg in.”

“Hoe oud ben ik? Daar denk ik nooit over na... pffff... van 33. Oh, ben 83, ik ben een grote troel.”

“Ik ben 80, maar denk liever niet aan de dood. Ik blijf liever leven. Daarom wil ik ook geen operatie.”

Op 1 juli 1863 werd de slavernij afgeschaft. Vandaag een Juweeltje over Keti Koti (verbroken ketenen).

Mevr. Z.: “We hebben gevochten tegen alle vormen van discriminatie, onrecht en onderdrukking. Ik hoop dat het niet meer gebeurt. Het is verschrikkelijk. Hebben die mensen geen hart gehad?”

Mevr. V.: “Als er iets ergs is gebeurd, dan moet je er over blijven praten. Ze moeten het weten, zodat het nooit meer kan gebeuren.”

Mevr. P. leest de dagvers voor en vertelt over het vieren van Keti Koti vroeger in de kerk. “Dan was er feest na afloop van de dienst met spelletjes, lekker eten en muziek, maar niet te wilde muziek.”

Mevr. P.: “We leven nu in een andere tijd, het moet nooit meer gebeuren.”

Mevr. L.: “We praten tot elkaar.”

Op onverwachte momenten de mooiste gesprekken, waar je in gedachten een kleine jongen ziet zwerven in de wetenschap dat moeder er altijd voor hem is..

Wat dat betreft heb ik een hele leuke jeugd gehad

“Vroeger was ik altijd spoorloos. Dat is het avontuur dat in me zit. Heb ik vanaf de geboorte al. Ik vind alles leuk. Mijn moeder heeft wat te stellen met me gehad. Vond mijn moeder niet erg, die zei: dat heb je waarschijnlijk nodig. Ik was een weglopertje. Er is nooit een sfeertje geweest. Ik moest ook heel vroeg zwemmen leren. Water trok altijd. Zag ik een matras, die gooide ik in het water en had ik een vlotje. Maar is goed gekomen, ik ben gezond oud geworden. Ik was een doerak. Vond mijn moeder niet erg zei ze: is niet erg, als je maar gezond bent. Douche had je niet. Dus hup, in de tobbe met een kwak groene zeep.

En gek he, nu ik terug denk, mijn kleding was nooit kapot, maar altijd smerig. Gekoolteerd (*Amsterdams woord*). Ik ging de tobbe in met groene zeep. Water gekookt in de tobbe gegooid en groene zeep erbij en huppekee gewassen. Er is nooit een sfeertje geweest. Nee, wat dat betreft heb ik een leuke jeugd gehad. Was altijd gekoolteerd. Mijn moeder zei: tobbe is geduldig en hup tobbe in tot ik oud genoeg was en ik naar het badhuis ging. Maar kleding was nooit gescheurd of kapot.

Vrijdag kwam mijn vader thuis en gooide hij zijn loon op tafel en zei: hier Riet en maakte ze potjes: dit voor de huisbaas en dit voor gas en licht. Hadden we nog licht penningen. ze had altijd reserve lichtpenningen erop liggen. Knapte er soms één, dan hup had ze al een nieuwe en haalde ze de vervolgende dag nieuwe.

Mijn zuster was drie jaar jonger en die was altijd netjes. Was een madam en ik een straatschoffie maar mijn kleding was altijd heel en werd gewassen en geweekt. Hele leuke jeugd gehad! Moeders was altijd thuis vader altijd aan het werk en kwam s avonds thuis, moeder deed boodschappen en zorgde dat het eten klaar was als vader thuis kwam

Mijn zuster was commis bij de universiteit van Amsterdam, die maakte uit wie mocht studeren en wie niet.

Wat dat betreft heb ik een hele leuke jeugd gehad.”

Soms zit het allemaal in één zin. Als een bewoner die nauwelijks meer taal heeft, ineens een uitspraak doet zoals deze, dan is dat alsof je een groot cadeau krijgt: wijsheid om nog een hele dag over na te denken.

“Het taalgebruik dat je gebruikt gaat op een gegeven moment iets zeggen over jezelf.”

Zee en varen....vandaag een zeeman aan het woord.

“Ik ben zeeman geweest ik was 16 jaar. Ik kom uit Braambrugge, dat hoort bij Abcoude. Met zijn drieën gingen we. Na de lagere school en daarna bij de kruidenier gewerkt. De hele wereld. Afrika, Engeland, Ierland, Amerika, Polen. Het hele jaar weg, mijn vrouw in het café ontmoet. Waren allebei alleen, ze ging naast me zitten aan de bar. Ze heet Kitty. Haar glas was leeg en toen zei ik: *Doe hier maar twee pils, in plaats van een.* Ik was toen 17....Ik bleef varen..... Om het jaar kwam ik dan weer aan land.

Ik was matroos. Ik stuurde de boot. Twee keer vier uur diensten, ik werkte altijd van twaalf tot vier. Je vaart twee maanden en dan kwam je weer in een haven en dan moest je bij een gevaarlijke lading kijken of er niets achterovergedrukt werd. Voor die tijd dat er iets gebeurde was ik er al bij. We verscheepte alles: Eieren, aardappelen en uien ook.

Midden en zuiden van India en Pakistan, dat was het leukste om naar toe te gaan. De meiden waren daar leuker. We lagen dan een maand aan wal. Het hele schip moest leeg gehaald worden en dan weer ingeladen worden. En dan ging je weer door. En zo reisde je over de hele wereld. We moesten ook wel eens naar

Spanje toe of Frankrijk. Ging allemaal in containers. Voor een bepaald land had je soms wel drie containers nodig. Er werd toen ook al gesmokkeld, maar ik heb nooit drugs gebruikt. Vond het toen al rot spul.

Soms werd er plotseling gecontroleerd, stond de hele kade vol en werden je kasten gecontroleerd. Ik bleef altijd liggen en zei: *Zoek maar*, want ze vonden toch niets. Ik heb nooit moeite met ze gehad, met de douane.

De kapitein was helemaal erg en kwam er mee weg. Hij stuurde ze alle kanten uit. Soms gingen ze met zijn zessen zoeken, maar vonden niets.”

--

Deze week is het Pride Amsterdam en daarom hadden we het woensdagmiddag bij de ontmoetingsgroep over jezelf kunnen zijn. We lazen samen het gedicht 'Je bent zo mooi anders dan ik, natuurlijk niet meer of minder, maar zo mooi anders, ik zou je nooit anders dan anders willen' van Hans Andreus. De bewoners vonden het een mooi gedicht en vinden ook dat ze hier zichzelf kunnen zijn.

Mevrouw T.: “Je moet niet denken dat je geweldig bent. Zoals je je voelt, zo moet je met elkaar omgaan, onderdrukking mag niet.”

Mevrouw L.: “Je moet elkaar leren begrijpen en een hand toereiken. Je moet de ander geen kwaad doen en prettig met elkaar omgaan. Maar als iemand een fout maakt, mag je hem wel corrigeren...!”

We zingen samen vele Surinaamse liederen en tussendoor vragen we de bewoners in de spiegel te kijken en te vertellen wat ze zagen.

Meneer G.: Begint erg lachen als hij naar zijn spiegelbeeld kijkt.

Meneer L.: “Ik zie een jonge man.”

Meneer S.: “Ik zie een baard, een oude man, niet een wijze man, een magere, slanke man.”

We vragen hem of hij zich oud of jong voelt.

Mijnheer S.: “Ik voel me goed, niet oud of jong, het lichaam is veranderd, maar van binnen blijf ik altijd hetzelfde. Ik vind, je wordt automatisch ouder, je weet nooit, wanneer het goed komt, wanneer het slecht komt, gewoon rustig blijven, rustig afwachten totdat de heer zegt: ogen dicht, dan ga je niets meer doen.”

We vragen hem of hij daar tegenop ziet.

Mijnheer S.: “Nee hoor, je moet een beetje lachen tegen jezelf.”

Ook mevrouw Z. kijkt met veel plezier in de spiegel: “Ik zie niets, ik zie mezelf, als ik iets anders zie, dan zoek ik het.”

Mevrouw T.: “Ik schaam me wel een beetje, ik zie een jonge vrouw, geen oude vrouw, ik ga me niet aanstellen, ik ben wel veel veranderd met vroeger, je moet er goed uitzien.”

Mevrouw L.: “Ik zie een donkere vrouw, ik ben al over de 70, ik voel me lekker, ik ben wel lelijk geworden, qua manieren ben ik veel veranderd, ik was veel te

brutaal. Maar het is belangrijk om er goed uit te zien, dat hoort bij een vrouw, dat is de aantrekkingskracht.”

Mijnheer S.: “We zijn een beetje vooruitgekomen, we zingen nu mooier...!”

“JE MOET ER WAT VAN MAKEN!”

Soms is alles haar te veel. Dan is mevrouw D. scherp en afwerend in haar uitingen en kan ze niemand in haar buurt velen. Maar veel vaker glimlacht ze breed als wij binnenkomen. En begint meteen een van de vele, oude liedjes te zingen die ze kent, liedjes uit of over Amsterdam.....

“Je moet er wat van maken. Want anders kun je net zo goed zeggen: ‘Ik sla je hier weg.’ Het is leuk. Je moet er wat van maken. Want als je het niet meer hebt, dan heb je het niet meer. Je moet er zelf wat van maken, een ander doet het niet voor je. Het leven is zo kort, het is zo weg, eigenlijk. Je kijkt er bij en dan denk je: dat was eigenlijk heel erg leuk enzovoort.”

We zingen lenteliedjes. Mevrouw D. zingt ze vrolijk mee en beweegt met armen en handen mee op de maat van het ritme.

“We hebben er wat van gemaakt. En dat is goed ook!”

Mevrouw D. zet spontaan haar lievelingslied in:

“ ‘Amsterdam, Amsterdam’. Dan heb je toch al wat! Je moet er zelf wat van maken. Dat is het. Je moet er wat van maken. Want anders is er niets.”

Irene zet jazzmuziek op. Gastvrouw Bea nodigt mevrouw D. ten dans. Mevrouw D. maakt sierlijke bewegingen met haar handen en vingers, haar voeten bewegen trefzeker op het ritme, haar gezicht straalt.

“Dat kan je maar één keer doen in je leven, zoiets. Je moet er van alles van maken. Zo is het!”

Mevrouw D. gaat naast meneer J. staan, haar vaste maatje. De heer J. pakt haar hand, lacht en begint in zijn stoel ook te bewegen op de muziek. Mevrouw D. lacht terug en nodigt hem uit om mee te dansen.....

“Je moet er wat van maken, anders gebeurt er niets. Als je gaat zitten, dan gebeurt er niets meer. Daarom!”

En zo belandt ook meneer J. op de dansvloer. Ze hebben elkaars handen vast en een grote glimlach op hun gezicht. Mevrouw D. swingt niet alleen met haar lichaam, maar ook met haar gezicht. Alles beweegt: ogen, gezichtsspieren, mond.....

“Zo is dat. En anders niet. (kijkend naar meneer J.) Het doet me plezier als hij blij is. We doen het nog steeds! En dan heb je er nog plezier van óók.

Als mevrouw D., moe geworden, weer op haar stoel zit, blijft ze met handen, voeten en pretogen meebewegen op het ritme van de muziek.

“En jullie kijken ook en denken: ‘Verdomme, dat moet ik ook een keertje doen.’ En je ziet het volkomen. Als je er mee stopt, dan gebeurt er niets meer. Je moet het bijhouden! Zolang het nog gaat, moet je het doen. Zo blijf je er bij, hè.”

--

“Ik gekookt. Woonden klein beetje verder. Acht kinderen, geen geld. Ik geef een paar peseta’s. Niet veel, kunnen niet alles kopen, wel rijst en olie. Als kinderen mij zien, zij roepen: “Paco!” Ik vis gekookt. Vis, uit de zee gehaald, is gratis. Ik gekookt voor vader, broers. Zij vinden goed, zij blij. Ik mijzelf geleerd. Ik was 12, 14 jaar, ik zelf geleerd. Ik voor mijzelf, ik vind belangrijk: góede kwaliteit. Ook kok geweest, in restaurants. Niet met andere koks. Ik alleen. Geen baas. Ik wil niet baas boven mij. Zij zeggen: jij dit, jij dat – ik zeg: keuken dicht! Mijn broers: niet koken. *(met brede glimlach)* Kan geen ei breken.”

We hebben castagnetten meegenomen en vragen aan Mw. W. of ze die wel eens heeft gebruikt, omdat mw.W. immers lang in Spanje heeft gewoond.

Mw. W.: “Die kleppers.....nee, ik niet.”

Mevr. A.: “Oefenen, daar moet je tijd voor hebben. Twee weken, dan ben je er.”

Dhr. Z. schuift aan in de kring en neuriet.

Irene vraagt aan mevr. A. of ze de castagnetten wil proberen.

Mevr. A.: *laat ze kleppen en glimlacht:* “Goed hè? Met twee handen!” *Ze laat een prachtig geklepper horen.* “Ik denk: ze zullen heus wel langs komen om foto’s te maken.”

De dochter van mw. L. haalt de kleppers van haar moeder. Mevr. L. was vroeger heel goed in het kleppen. Herkent dhr. Z. die? =

Dhr. Z.: “Van vroeger.”

Dhr. O.: “Dat is van begin jaren zeventig.”

Dhr. Z.: “Van bamboe – en dan is het een beetje rond. Hij moet helemaal plat zijn weer. Die handen ... dan glijden ze weg. Het moet glad zijn, helemaal glad.”

Dhr. O. probeert de kleppers van mw. L., met één vinger tussen de twee houtjes. Maakt de klepperbeweging zwaaiend met handen en armen. En klepert er op los!

Mw. W. herinnert zich een klepperliedje en zingt het:

“Klepperdeklep, klepperdeklep,
Ik ben zo blij, ben zo blij,
Ben zo blij dat ik hem heb.”

Mevr. A.: “Leuk, hè?”

Deed u het vroeger al: klepperen?

Mw. W.: “Ja hoor, iedereen had zo’n klepperstel.”

Mevr. A.: “Op kleuterschool al.”

Mw. W., lachend naar mevr. A.: “Jij bent van een andere generatie.”

Mevr. A.: “Het hangt er misschien ook van af op welke school je hebt gezeten. (tot Eline) En jij zat achterstevoren!”

Irene en Eline laten een castagnettenlied horen: ‘Marina’

Mw. W.: zingt het mee.

Mevr. A. en dhr. O.: begeleiden met castagnetten en de kleppers van mevr. L.

Dhr. K.: glimlacht.

--

Vandaag een extra lang Juweeltje. Er is namelijk een nieuwe editie Zin en Zang uit: Parels uit het Verpleeghuis II. Zie de bijlage met alle informatie. Deze editie is vanaf vandaag te downloaden op de website van Andrea Liebrand: <https://andrealiebrand.nl/muziektherapeut/zin-en-zang-muziek-voor-mensen-met-dementie/>

Uit een ontmoetingsgroep waarin we de bewoners liederen terug lieten horen die we van hen en van bewoners van andere afdelingen mochten opnemen voor de Parels uit het Verpleeghuis II.

We laten een Surinaams lied horen

Dhr. W.: zit meteen rechtop. Mevr. A. swingt mee op haar stoel. Ook mevr. V. beweegt mee op het ritme. Mevr. L. steekt haar duim omhoog. Mevr. H.: zachte glimlach. Dhr. R. lacht.

We laten dhr. R. zijn lied over ‘Alle kleine kinderen’ horen.

Mevr. V. en meneer W. vertalen het voor ons uit het Surinaams.

Mevr. L: wiegt mee.

We laten nog een opname van dhr. R. horen.

Dhr. R. straalt en lacht en noemt alle bevolkingsgroepen in Suriname.

Dhr. M.: zit voortdurend te glimlachen.

We laten het lied horen ‘Wij doen samen met één vrijer, hij heet Nico, Nico Meijer’.

Mevr. L. luistert met aandacht. Meneer W. lacht. Mevr. A. is helemaal in het lied en klapt de maat mee. Dhr. M.: applaudisseert als het lied afgelopen is en lacht. Mevr. A.: heeft zichtbaar pret. Mevr. L. reageert lachend op de tekst: “Ze moeten het zelf kopen.”

We laten het lied horen ‘Klepperdeklep’ dat mw. W. voor ons zong.

Mevr. A. doet meteen mee door op de maat in haar handen te klappen en zegt tegen Irene, als het Irene niet meteen lukt om de muziek te laten horen: “Je bent niet Sinterklaas!”

Mevr. L. en meneer W. zijn onder het lied enthousiast in gesprek.

Dhr. M. klapt het lied mee op de maat.

We laten het lied 'Heb meelij, Jet' horen.

Mevr. A. herkent de tekst meteen en lacht. Mevr. L. wiegt en zoemt op de melodie mee. Dhr. M.: klapt in zijn handen.

We vragen aan dhr. M. of hij het mooi vond.

Dhr. M. lacht: "Ja, hoor."

Mevr. L.: "Ik schreeuwde wel goed. Het ging zo lekker. Als je naar de stad ging, dan ging je overal kijken. Dan moet je kopen. Onder de deken. En dan kun je pas de kraag los maken. Mijn vader slaapt thuis en mijn moeder slaapt thuis. Dat is altijd leuk."

In het lied gaat het over het bed dat te smal is. Was het bed van dhr. M. en zijn vrouw wel breed genoeg?

Dhr. M., lachend: "Ja, ja."

Mevr. A.: "Het ligt er aan wat voor bed je neemt en de grootte."

Eline: "Liefde maakt smalle bedden breed."

Dhr. M., lachend: "Ja."

Mevr. V.: "Ik sliep met mijn zusje op een twijfelaar."

Dhr. R.: "Als je TV kijkt, val je in slaap op de bank. Het maakt niet uit waar je slaapt."

Mevr. L.: "Toen kwam mijn broertje er ook in. Ik zei: 'D'r uit!' Nee hoor, ik ben de baas."

Mevr. A.: "De baas is niet thuis."

--

Verdriet, verlies en rouw zijn onderdeel van het leven. Luisteren, erbij stilstaan en het erkennen en delen ervan kan troost bieden.

"Mijn dochter was vijf toen ze aan bloedkanker stierf na vijf maanden."

"Ik ben een lieve vader geweest en nog steeds. Vond het leuk. Ik keek ernaar uit. Vier kinderen. Twee dochters twee zonen. Twee overleden. Een dochter en een zoon. Mijn zoon is overleden door vliegtuigongeluk."

"Mijn broer kwam afscheid nemen. Die zei: 'Ik wil onder de bomen zijn'. Zijn kind is overleden. Ik zei: 'Ben je niet bang onder de grond?' En hij zei: 'Nee joh, komen we allemaal.' De zus van Maxima (koningin) heeft het ook gedaan."

"Ik wil niet denken aan mijn ouders die overleden zijn, want familie moet altijd bij je zijn. En alles wat ik heb en doe, herinnert mij aan mijn ouders."

“Mijn moeder leerde mij verdraagzaamheid. Dertien kinderen. Ma draagt het dubbele kruis van Jezus. Heeft er zes naar het graf gebracht.”

“Ik heb een broer die allebei mijn ouders voor zichzelf wilde hebben.”

“Toen ik jong was. Altijd met familie samen. Samen, dat verlies je als je het niet hebt. Je hebt het altijd gehad en blijft het houden, is nu eenmaal zo.”

“Vader is eerste kerstdag overleden. Mijn moeder was al overleden. Mijn moeder dacht alleen aan zichzelf. Mijn vader was lief.”

--

Vandaag, 4 oktober, is het dertig jaar geleden dat de Bijlmerramp heeft plaats gevonden. Hier, in Amsterdam zuidoost, roept dit herinneringen op bij bewoners.

Dhr. V. schudt zijn hoofd: “Ik heb de Bijlmerramp niet van dichtbij mee gemaakt. ”

Dhr. M. knikt: “I lived in Groenendaal (een flat in de Bijlmer). I remember the night. I wasn't home. I was close by. ”

Dhr. V. knikt hem begrijpend toe: “Ik was in Alkmaar en toen vertelden ze dat het gebeurd was.”

Mw. S. schudt haar hoofd legt een hand op de arm van dhr. M: “Ik weet er niet veel van, ik woonde niet in de buurt van Amsterdam. ”

Dhr. M. triest: “We have some people come back...everything was smashed in two. I was in the Bijlmer. I saw what happened...I saw it coming from behind me...terrible...panicking...I feel it still... panicking..when I see ...plane .. high ... sweating... so many lives...so many...terrible. Two off my friends...dead.... two.. Gone to heaven...”

We zingen als afsluiting verschillende herdenkingsliederen.

--

Met gekleurde herfstbladeren, herfstbeelden, herfstfoto's en herfstchocolaatjes op tafel in gesprek over de herfst.

Mw. V.: “Ik ging met mijn dochter naar het bos, eikeltjes en dennenappels zoeken. Mijn dochter gaf ze aan de poppetjes en maakte er kettinkjes van. Ze was enig kind, dus ze moest altijd met haar poppen spelen.”

Mw. K.: “Ik zorgde altijd voor de kinderen, thuis en op school, ik hou van kinderen. Ik ben kleuterjuf geweest.”

Mevr. V. gaf les op de Zondagsschool: “De kinderen zaten op het puntje van hun stoel te luisteren naar de verhalen.”

We luisterden samen naar de liederen ‘t Is weer voorbij die mooie zomer’ van Gerard Cox en ‘Ritme van de regen’ van Rob de Nijs met geluiden van regen en onweer.

Mw. K.: “Ik hou niet van regen.”

Mw. V. knikt haar vriendelijk toe: “Gelukkig zitten we hier droog!”

Mw. S.: “Je ouders waarschuwden je, dan mocht je niet naar buiten. Als je naar buiten gaat, dan moet je je dik kleden. We spraken over de regentijd en de droge tijd. We zeiden niet: Ik draag het voor de winter, maar we zeiden: Ik draag het voor de regen”

Mw. V.: “We gingen met kussentjes op de vloer zitten, in een rondje en dan werden er verhalen gelezen als het regende.

Op de plantage werd het regenwater opgevangen om te douchen...

Mw. V.: “Het was heerlijk, niet koud. Met negen kinderen was het wel eens vechten om een kommetje water te krijgen!”

Mw. S. schudt haar hoofd: “We spraken niet over douchen, dat was een Nederlands woord. We spraken over baden in de regen.”

Er worden spontaan vele kinderliedjes over de regen gezongen, zoals ‘Onder moeders paraplu’, ‘Hannes loopt op klompen’ en ‘Het regent, ja, het giet, wij zouden buiten spelen, maar dat kan nu niet’ en ‘Makkers naar buiten, waar de vogeltjes fluiten’. Sommige bewoners kennen nog hele kinderliedjes en kinderversjes van buiten.

Dhr. L. straalt: “Ik ken de liederen nog allemaal!”

De herfst is echt begonnen, het is fris buiten. Had u vroeger een kachel of was er al centrale verwarming? Mocht de kachel aan?

Mw. W.: “Nee, een kachel. Zeker met een Zeeuwse moeder. Omdat Zeeuwen zuinig zijn. Waarom? Ze zijn zo opgegroeid, zo opgevoed. Mijn vader was een echte Rotterdammer. Ik denk dat mijn moeder het voor het zeggen had. Mijn moeder werkte ook. Bij Gerzon.

De kachel? Uit! ‘Want het is helemaal niet koud.’ Als het echt bloedkoud was, ging hij wel op 1.”

Dhr. K.: volgt Storm met zijn ogen en geniet zichtbaar van Storm.

= Had Dhr. K. vroeger ook een kachel thuis, een kachel in de kamer? =

Dhr. K.: “Ja.”

= Waren Dhr. K. ouders ook zo zuinig met stoken? =

Dhr. K.: glimlacht

= En hoe was dat bij mevrouw A.? =

Mevr. A.: “Het was een groot huis, dus je kan heel veel ... Je had de voorkamer, die vrij groot was. Daar kon je van alles doen. Daar kon je een feest geven, als er feest was. Er stond ook een piano. (vertellend over de kachel) Tien van die moetjes had je. Die moest je laten zakken. Ja, je moest naar boven. Alles laten blazen. Deuren open? Nee, vreselijk, daar zou ik niet tegen kunnen.”

= *Zuinigheid bij het stoken, zuinig zijn met energie: ging u vroeger één maal per week in bad of onder de douche?* =

Mw. W.: “Op vrijdag. En koud water, hè! Je wakker-wasje.”

Mevr. A.: “Ja, zo ging het. Ik was het enige meisje. Een van mijn broers was de jongste. Met al die mooie krullen. De hele familie is een beetje zo.”

= *Kachels in Suriname?????* =

Dhr. G. lacht. “Ik heb een heel mooi leven gehad. Ik mag niet klagen. Zeven jongens, mijn moeder had zat werk te doen.

Toen ik in Nederland aankwam, door het gedoe van de huisarts van mijn vrouw.

Dokter Liemke zegt: ‘Het beste kun je naar Nederland gaan.’ Het Wilhelmina

Gasthuis, een heel goed ziekenhuis. Een hele goeie dokter, mijn vrouw was

beter. Na zes maanden. Een kind kreeg ik nog bij. Een jongen. Levenloos

geboren, we mochten geen jongen krijgen. Later kwam er nog een meisje, zij is

nu 23 jaar. Als hij in leven was gebleven, was hij 44. Nee, geen naam, levenloos

geboren. Als je denkt aan het gevoel, dan komt het weer op bij je.

Ik ben als tweeling geboren. Twee tweelingen. Ik word 100 jaar – (lachend) ik

houd me aan de regels.”

Vandaag een Juweeltje over geloven, voor veel bewoners is het geloof een belangrijk onderdeel van hun leven, maar wat

Mw W. leest de dagtekst voor en zingt: ‘In de hemel is het schoon, waar men zingt op blijde toon.’ Knikt ons toe: “Het is gestampt in je hoofd.”

Er ligt een rozenkrans, een bijbel, een Christusbeeld en beeldjes van diverse heiligen op tafel.

Mw. W.: “Geloof, hoop en liefde, dat is het belangrijkste. Ik ben protestants” Heeft mw. W. een beeld hoe God eruit zou kunnen zien?

Mw. W.: “Ik zou het niet weten, ik denk dat God gewoon zoals een mens is, net als Jezus, maar dan de vader van Jezus, hij is een mens, maar dan is hij de hoogste mens en staat hij boven alle mensen, God zit in de hemel.”

Mw. L.: “Ik ben rooms-katholiek. Ik ging op zondagen naar de kerk en met feestdagen. De kerk betekent heel veel voor mij, ze kunnen je leiden.”

Dhr. Z. “Ik ben ook gelovig, ik hou me vast aan iets en dat is mijn geloof, ik vind het moeilijk om er over te redeneren, God zit van binnen.”

Mw. H.: “God is groot.”

We bekijken foto's van religieuze gebouwen in Paramaribo en geven aan hoe knap het is dat die verschillende geloven allemaal samenleven.

Mw. W. gedecideerd: "Ze komen niet bij elkaar, elk geloof heeft zijn eigen club, je houdt je bij je kerk en bij je geloof. Maar ik geloof dat er maar één God bestaat, maar iedereen gelooft op zijn eigen manier."

Mw. H.: "Niemand mag zeggen: ik ben beter."

Hoe ziet de hemel er volgens de bewoners uit? Geloofst u dat er een hemel is?

Dhr. Z.: "Ik weet niet of er een hemel is, het is ergens waar ik ga, maar ik denk niet dat het een hemel is."

Mw. L. bedachtzaam: "Ik durf het ook niet te zeggen of er een hemel is..."

We sluiten de ontmoetingsgroep af met 'Dank u voor deze nieuwe morgen', 'He's got the whole world in his hand' en 'I say a little prayer' van Aretha Franklin.

Op maandag 24 oktober vierden de hindoes Divali. Divali betekent voor Hindoes evenveel als kerstmis voor Christenen. Het wordt ook in andere religies gevierd en iedereen kan meedoen met het feest, wat voor geloof je ook hebt. Divali noem je ook wel 'het feest van de lichtjes'. Divali-lampjes en andere dingen die licht geven kunnen een symbool zijn voor goedheid, hoop en wijsheid.

Samen steken we veel lichtjes aan op tafel en met Divali borden, verse bloemen en een Divali lantaarn vieren we samen een klein beetje Divali.

Mw. L. is hindoe en heeft de hele ochtend een grote glimlach op haar gezicht.

We zitten aan de tafel met bewoners die katholiek zijn, protestant, van de Evangelische Broedergemeenschap, moslim en hindoe, zo bijzonder om met zoveel verschillende geloven en achtergronden zo vredig aan één tafel te zitten!

We lezen samen het verhaal van Divali: Lang geleden leefde prins Rama. Hij had een vrouw die Sita heette. Sita werd ontvoerd door een boze koning. Dat was koning Ravana. Rama vocht met zijn leger tegen Ravana. Rama won. Toen kon Sita weer naar huis toe gaan. De mensen staken olielampjes aan langs de weg. Rama en Sita konden daardoor de weg naar huis vinden. Op Divali denken mensen aan het oude verhaal over Rama en Sita. Voor veel mensen gaat Divali over de overwinning van het goede (het licht) op het kwade (het donker). Divali is een festival van geluk, helderheid, pracht en vreugde. Hindoes wensen iedereen veel geluk door te zeggen: 'Subh Divali!'

We zingen samen 'This little light of mine' en het lied 'Divali' van Jeroen Schipper met de tekst: 'Light light light, Light a little light, In the darkest time of the year, Light light light, Such a lovely sight, Divali is here! When the nights

are dark, And the days look grey, Light a little light and see, How your light can Frighten the dark away, Di-va-divali!

We vragen de bewoners wat de lichtpuntjes zijn in hun leven.

Mw. G: “Er zijn een heleboel lichtpuntjes, te veel om op te noemen!”

Mw. W.: “Het komt vanzelf op het moment dat je het niet verwacht.”

Mw. H.: “Als je je niet lekker voelt en je knapt een beetje op, dan voel je je weer lekker, dat zijn lichtpuntjes.”

Mw. G.: “Als je ’s morgens uit je bed komt en je voelt je goed, lekker uitgerust, je hoofd is leeg, ik begin de dag goed, wat er verder van komt, zien we dan wel weer.”

Mw. V.: “Alles staat erop en van daaruit gaan.”

Vaak zijn de onverwachte gesprekken het mooist. Blijven die je het langst bij en zetten je aan het denken. Los kunnen laten wat je op dat moment aan het doet bent en vol aandacht opgaan in het gesprek. Zoals in het volgende juweeltje

Dhr. H. komt binnengewandeld tijdens het rapporteren, komt erbij zitten en zegt bedachtzaam: “Ik wil het leven over me afroepen.”

Ik stop met rapporteren. Dat is een opmerking waar ik graag meer over wil weten. Wat bedoelt dhr. H.?

Dhr. H.: Zit ook het element verzet in. Je hoeft je niet overal bij neer te leggen. Ik knik dhr. toe, wat een prachtige opmerking. Komt dat omdat dhr. een tijdlang priester was en in zijn hart nog steeds is?

Dhr. H. knikt behoedzaam: “Mijn werk zet zich voort. Ingekleurd, maar ook in kleuren die er nog niet zijn. Moet het ook aan mijn broer vertellen. Hij is geen hoogvlieger, maar wel concreet. In zijn eenvoud direct, rechtstreeks.”

Wat bedoeld dhr. daarmee? Dat het niet uitmaakt of je gestudeerd hebt of niet?

Dhr. knikt met veel liefde en een glimlach: “Directheid van het platteland. Hij brengt een eigen geluid in. Niet omdat het het beste is, maar zijn eigenheid het beste ervaart. Ik denk dat dat het is. Liefde op elk niveau is goed. Je hoeft er geen timmerman voor te zijn of hoogleraar.”

Ik knik, dat klopt helemaal. Maar volgens mij komt het ook doordat dhr. iedereen in zijn waarde laat.

*Dhr. is stil, mijmert, kijkt naar zijn handen, knikt een paar keer en kijkt me weer aan: “Ik was goed in luisteren, ik heb een redelijk goed vermogen tot empathie en tot luisteren. Er is maar één woord goed voor en dat is *luisteren*. En dat heb je of dat heb je niet. Het is een gave die geweldig belangrijk is. Ik hoor mijn eigen woorden.*

Ik herhaal de woorden van dhr en vraag hem of het klopt wat ik heb opgeschreven.

Dhr. knikt: “Gelukkig haak je erop in, want het is soms moeilijk om je eigen woorden goed te horen.”

Ik knik instemmend, ik herken dat. Het is fijn als mensen met je meedenken op die manier die bij je past.

Dhr. is weer even stil en knikt gedecideerd: “Vrij voelen om de ziel van de mens te horen en te zien.”

Ik vraag of dhr. veel last heeft van zijn ziekte.

Dhr. kijkt me aan en zegt peinzend: “Het is een introductie in een nieuw soort leven. En het nieuwe zou ik graag willen ontdekken. Ja, dat is het eigenlijk. Ik zit in een situatie waarin ik worstel met het feit dat ik niet duidelijk heb voor mezelf dat ik werkzaam ben in een organisatie die wel openstaat voor religie en voor...”

Dhr. stopt met praten en zoekt naar woorden.

Dhr.: “Tjee, wat moeilijk.. ik weet niet wat voor toekomst mij tegemoet zou komen als ik die kant uit zou gaan. Rooms-katholiek aalmoezenier. Ik heb een jaar nodig gehad.. ik snap het niet zo goed.... lastig... leven en werken onder de mensen.”

Bedoelt dhr. dat religie voor hem een onderdeel is van zijn leven en dat hij, hoewel hij geen priester meer is, dit nog wel uitdraagt?

Dhr. knikt met een glimlach: “Dat probeer ik wel, er zijn voor die mensen. Wat doe je dan eigenlijk.... Dat vraagt een genoot.... Jezus deed dit niet en dat niet en toch is hij voor ons een institutie geworden. Er is nog heel wat te winnen.”

Dhr. knikt me vriendelijk toe terwijl hij opstaat. Ik bedank hem voor de prachtige ontmoeting en het bijzondere gesprek.

Dhr. H.: “Deze gesprekken hebben een hoog toevalligheidsgehalte.”

Juweeltje over Sinterklaas

Het is Sinterklaastijd. Dat roept bij de bewoners vaak vrolijke, warme, ontroerde en dankbare herinneringen op. Zoals bij mevrouw D. Ze stráált en vertelt:

“En nog altijd houden we d’r van. Dat we wisten: dat gebeurt. En dat vergeet je nooit. Ze hadden ook niet veel geld. En tóch kregen we iets! Leuk hè? Nee, dat vergeet je nooit. Want ze hadden niet veel geld.

Fantastisch. We hebben er altijd plezier mee gehad. Ook al is er niets bijna, krijgen we het ook. Ze hebben er echt plezier in wat ze doen. En dat is goed. Dan weet je dat je ouders hebt, die wat voor je willen doen. Ja, heel leuk. Want ze hadden niet veel geld. En ze moesten toch iets maken en doen. En iedere keer kunnen we weer zo veel plezier van hebben als we als kind ook hadden. Zo is

het leven, om plezier met elkaar te hebben. Ja, dat vind ik wel.

Leuk hè? Dat zit er nog helemaal bij en in en weet ik wat. De ouders die *maakten* d'r wat van. En het was niks wat we kregen. Maar ze deden ontegenwoordig hun best om mooi en leuk te zijn. Ik hoop dat wij voor de kinderen hetzelfde deden.

Dat is fantastisch, hè? Want we hadden helemaal geen geld. Maar de blijheid en de aardigheid! En we *kregen* echt iets. Een klein dingetje of weet ik veel, kleine dingen, daar waren we hartstikke blij mee. We waren blij met alles. Met hoe het gaat, met hoe ze het ons geven ... we hadden vroeger helemaal geen geld. Dus wat we deden, was van alles en nog wat. Dat deden ze ook met niks. Dat was veel vrijheid en blijheid. En als kind was je *zo* blij! En ze waren allemaal blij van van alles en nog wat. En ze deden alles met liefde. En dat was *ook* zo geweldig. We hadden niets. En *toch* gingen we proberen iets te doen – en dan hadden we weer iets. Dat is zoiets geweldigs! Ze hadden ook geen *poen*. Maar ze deden zo veel mogelijk. Dat het goed was. En wat was je blij als je iets kreeg. En dan ineens *was* dat er. Je wist niet wat je *zag!* Ze hadden niets. En daarom waren ze blij van ieder ding!

Met *alles* ben je blij. Leuk! Het was *jouw* beestje en daar ging je mee spelen. En je moest er heel voorzichtig mee zijn. Dan was het echt iets voor jezelf. 't Zijn de kleine dingen die het doen.

Ik ben blij met jullie. Ik ben zó blij dat jullie er zijn! Ik ben zó blij met jullie. We zijn blij dat we jullie hebben. Ik denk altijd aan jullie.”

Sinterklaas

Ook al was er bijna niets
toch kregen we iets
ineens was dat er
je wist niet wat je zag
een heel klein pakje in je schoen.
Ze hebben er echt plezier in
en ze hadden helemaal geen poen!
Dan weet je dat je ouders hebt
die wat voor je willen doen
De blijheid en de aardigheid,
ze deden alles met liefde.
De ouders, die maakten er wat van
ze deden ontegenwoordig hun best
om mooi en leuk te zijn.
Dat is toch fijn?

Leuk is dat!

We waren blij
met van alles en nog wat.
We waren blij met alles,
met hoe het gaat,
met hoe ze het ons geven
zo is het leven,
fantastisch!

En nog altijd houden we ervan.
Dat vergeet je nooit.
Dat zit er nog helemaal in en bij,
ik ben zo blij!
Ik ben blij met jullie
ik ben zo blij dat jullie er zijn,
we zijn blij dat we jullie hebben.
Ik denk altijd aan jullie.

Afgelopen jaren krijg ik regelmatig de vraag hoe ik Storm heb getraind tot een AAI gekwalificeerde therapiehond in het verpleeghuis. Eindelijk heb ik de stoute schoenen aangetrokken en ben ik aan het schrijven, natuurlijk naar aanleiding van de Juweeltjes, hoe ik dat heb gedaan. Wat zou jij graag willen weten?

“Hij is zo lief vanaf zijn geboorte al! Ik heb hem zo gemist.

De liefde is:

De aanhankelijkheid

De zorgzaamheid is heel belangrijk

Hoe die uit zijn ogen kijkt

Grandioos!

Niet omdat hij trucjes kan.

Behendigheid is heel wat anders dan zorgzaamheid.

En de waakzaamheid als er een onbekende binnenkomt.”

Op Anton de Komplein, onze Surinaamse locatie, word op 25 november Surinaamse Onafhankelijkheidsdag, oftewel: Srefidensi Dey gevierd. ‘Srefi den

si' betekent letterlijk: 'laat zien dat je het zelf kan'. De bewoners hebben hun traditionele klederdracht aan en de afdelingen zijn prachtig versierd. Hoe vierden de bewoners deze dag?

Mw. L: “In de vroege ochtend ging je eerst naar de kerk en daarna vierden we gezamenlijk met z’n allen feest, we woonden op de plantage, we vierden het met veel muziek, veel gezang en lekker eten. En sommige mensen droegen een koto.”

Mw. J.: “Iedere wijk organiseert zich op zijn manier, met een bazaar op het erf, met iets lekkers, met muziek en dans en je ontmoet mensen die je in geen tijden hebt gezien, alle mensen komen van heinde en verre.”

Mw. K.: “We gingen eerst naar de kerk om te bidden, we woonden ook om de hoek, vlakbij, we waren echt een gemeenschap, heel gezellig. We hielpen ook in de kerk met schoonmaken en klaarmaken. We gingen lekker eten koken en feesten.”

--

Een moderne Robin Hood als Sinterklaas. De Sinterklaastijd brengt prachtige herinneringen naar boven..

Dhr. L. proestend van het lachen: “Ik ben zelf Sinterklaas geweest. In Suriname. Het was gezellig! Een juten zak. Met spullen er in.”

Had hij als Sint ook Pieten bij zich?

Dhr. L nog steeds proestend van het lachen: “Nee, gewoon, vreemde mensen. Met een bende, zes, zeven man. Een hele bende. (*proestend*) Een hele bende, we gingen jatten, om te delen. Volgende straat, je ging delen. De politie waren mee. Op de fiets, heel snel. (*krijgt bijna de slappe lach*) Als we samenkomen, dan praten we daar over. Met houtskool. Van te voren houtskoolpoeder. Dat is gezellig geweest. Het was leuk. Ik weet niet wat de kinderen nu doen, maar het was leuk, echt leuk. Snoep jatten, op straat, om aan de kinderen uit te delen. Camerade (??) , om aan de kinderen uit te delen.

Bakkerij Simons, dan gingen we op Sinterklaasdag bollen halen. Gingen we uitdelen: klas 1, klas 2, klas 3. Op Sinterklaasdag, op de Sint Leonardusschool. Gingen we bollen halen, zakken van twintig, dertig vijftig bollen halen en uitdelen. Bakkerij Simons, een grote bakkerij. Dat was leuk, echt leuk. Dat was een hele goeie jeugd.

Thuis Sinterklaas gevierd? Jawel. Alleen jongens, zeven jongens. Mooie broeken, mooie truien. Bij Bata (proest het uit) – Bata, Bata, je hebt Bata bij de school. Eén Bata voor school, één Bata voor spelen, één Bata voor de kerk, die was wit. Een bruine voor school.

Het was gezellig – het is echt gezellig geweest.

Je hebt appels, sterappels, gewone appels, manjes, zapatilles, al zijn ze hard, je proeft ze toch. Het was echt gezellig. Vruchten zat. Mopé, je mag ze meenemen, je maakt ze mooi schoon, een kilo suiker: gestoofde mopé. Eten was zat.”
Eén hectare, vruchtbomen, overheidsgrond, je mocht plukken wat je wil. Twee vijftig per maand, pakken wat je wil. Alle soorten. Het was gezellig.”

Een prachtig voorbeeld hoe een lied een herinnering naar boven brengt.

“Kerstavond zingen is een mooi moment van Verbondenheid. Dona nobis heb ik vanaf twaalf jaar gezongen en wordt gezongen vlak voor de communie. Dan is er een stilte moment en dan wordt hij daar gezongen. Het klinkt nog in mijn hoofd, het lied. Op allerlei scholen waar dit lied is en klinkt. Vanaf die periode wordt het meestal al gezongen. Het is een intern gebeuren en geen gebeuren waar iedereen vanuit alle groepen komt en het dan leert. Dus ja, we kregen specifiek muziekles. Vrijdagmiddag van twee tot drie werden er de zondagsliederen ingeoeffend. Het Gregoriaans werd door een kerkmusicus gedaan die dat goed kon. Dat was de directeur, want die had kerkmuziek gestudeerd en was erop gepromoveerd.

Het was echt ingesteld op de praktijk. Want de volgende dag was er de dienst en zong je de Gregoriaanse liederen.

In de tijd van Oosterhuis werden andere liederen geoefend. Nou ja, dat zeg ik nu, maar dat was niet zo modern toen.

Ja, het is een mooi inkijkje hoe het eraan toging in het internaat. Ja, want dat was het. Zijn twee lagen twee opleidingen: één van 12 jaar tot het eindexamen één na het eindexamen en met een filosofische én theologische studie.”

Het leven van onze bewoners met dementie in het verpleeghuis is net een schatkamer. Je vindt er donkere hoekjes, kleerscheuren, gebrek en hartzeer. Maar ook een rijkdom aan verhalen, een grote schat aan wijsheid. In de levensverhalen van bewoners liggen juweeltjes verstopt: kostbare herinneringen, ontroerende gezegdes, diepe levenskennis. Vaak in hun eigen, wondermooie poëtische taal uitgesproken: het Dementees!

*Irene Kruijssen, muziektherapie
Eline Hoorweg & Irene van der Hulst geestelijke verzorging
Paula Irik, vrijwilligster
Eben Haëzer, Berkenstede, de Diem, de Buitenhof,
Anton de Komplein, d'Oude Raai,
Cordaan*

www.dementees.com